

INSTITUT RENESANCE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ
& ŘKF U KOSTELA PANNY MARIE SNĚŽNÉ PŘI
KLÁŠTEŘE ŘÁDU MENŠÍCH BRATŘÍ – FRANTIŠKÁNŮ
VÁS ZVOU NA SETKÁNÍ SE STARODÁVNOU DUCHOVNÍ HUDBOU

OFFICIUM DE CRUCE HODINKY SV. KŘÍŽE

KTERÁ BUDE ZNÍT V PONDĚLÍ

11. 4. 2022 OD 19:30

V KAPLI SV. MICHAELA ARCHANDĚLA
JEŽ SE NACHÁZÍ V KOSTELE

PANNY MARIE SNĚŽNÉ

NA PRAZE 1 – JUNGMANNOVO NÁM. 753/18

PROGRAM

HUDEBNÍ ROZJÍMÁNÍ VELKÉHO PÁTKU

Loyset Compère (1445-1518):
Officium de Cruce In nomine Jesu

PŘÍRODNÍ LYRIKA V BAROKNÍCH PÍSNÍCH

Felix Kadlinský (1613–1675)
↳ Zdoroslaviček (1665) ↳

Václav Karel Holan Rovenský (1644–1718)

↳ Capella regia musicalis (1693/4) ↳

ÚČINKUJÍ SOUBORY

CORDE & ANIMO

Eliška Kondrová – soprán
Lenka Šimarová – alt
Arne Springorum – tenor
Pavel Vodáček – bas

QUADRIFOLIUM

Lenka Hradilková – soprán
Daniela Vodáčková – alt
Jakub Závada – tenor
Vladimír Kosík – bas

VIA MELODICA

Beata Altior – zpěv, harfa
Jakub Kučera – loutna, renes. flétna
Hana Holubková – zpěv, přednes
Andrea Angelová – zpěv, přednes
Andrea Primusová – zpěv, přednes
Martina Ditrichová – zpěv

VIDEOPOZVÁNKA

https://youtu.be/1tYcZpKF_58

O „TEMNÝCH“ HODINKÁCH SV. KŘÍŽE

Koncert vychází ze starobylého liturgického obřadu zvaného „tenebrae“ – „temné hodinky“, kterým se naši předkové chystali událost Velkého pátku. Jedinečnou atmosféru koncertu umocňuje postupné zhašení 14 svící naznačující přicházející smrt. Koncert končí v tichu za svitu poslední nezhašené patnácté svíce, která symbolizuje naději v Kristovo zmrtvýchvstání.

Temné hodinky (latinsky „*tenebrae*“ nebo francouzsky „*leçons de ténèbres*“) se postupně staly součástí modlitby hodinek (**breviáře**) tak, jak je praktikuje západní křesťanství. Modlitba hodinek je spojena především s životním rytmem mnichů v kláštorech a dalších duchovních osob. V menší míře bývá praktikována i laiky.

Tradice temných hodinek sahá do 9. stol. Tyto modlitby se pojí s posledními třemi dny pašijového týdne, zeleným čtvrtkem, velkým pátkem a bílou sobotou. V těchto – pro křesťanství významných dnech – se obvyklé hodinky rozšířily o další části. To se týkalo především ranních modliteb hodinek zvaných **matutina** (první modlitba dne ještě za tmy) a **laudy** (při svítání). Avšak pro jejich časovou náročnost došlo na konci středověku k přesunutí na předvečer uvedených dní.

Díky přesunutí temných hodinek na večer se tato pobožnost rozšířila i do laického prostředí a jednotlivé části (zvl. **Lamentace** a **Responsoria**) byly pro tuto příležitost zhudebňovány významnými skladateli (**J. D. Zelenka**, **F. Couperin**, **M. A. Charpentier** a mnoho dalších). Charakteristickým prvkem lamentací při hudebním zpracování je nářek. Každý verš **Jeremiášova Pláče** uvozuje příslušné hebrejské písmeno (**alef, bet, gimel...**), přičemž ve zpěvu je každé písmeno podloženo zvukomalebným melismatem představujícím nářek.

Výjimečný charakter tohoto obřadu umocňovalo zajímavé až divadelně pojaté ztvárnění některých symbolů. Výrazným prvkem se stal trojúhelníkový svícen s 15 svícemi. Po skončení každé části se vždy jedna svíce zhasla. Při závěrečné modlitbě (**Zachariášovo kantikum**) se zhasily i všechny svíce na oltáři i v kostele. Poslední patnáctá hořící svíce se odnesla za oltář, čímž se kostel ocitl v naprosté tmě a nastal čas pro „**strepitus**“, tj. velký hluk symbolizující zemětřesení při Kristově smrti. Mohl být vyjádřený hlasitým zavřením knihy, nebo jejím boucháním o lavici či hozením na zem, případně klapačkami a řehtačkami. Pak se hořící svíce donesla zpět před oltář a zhasila. Celý obřad končil v naprostém tichu a tmě.

V roce 1911 došlo ke zkrácení textů a reformou obřadů svatého týdne v r. **1955** se matutina i laudy vrátily na své původní místo brzy ráno. Přestaly tak být součástí běžné laické liturgie a pozbyly svůj výjimečný charakter. Tím zmizel i důvod skládat a praktikovat obsáhlejší hudbu a temné hodinky v jejich původním významu a rozsahu v současnosti neexistují. Jejich starobylá forma se praktikuje pouze sporadicky – např. u českých dominikánů.

Ve svém programu „Officium de Cruce“ se Institut renesance kulturního dědictví inspiroval zajímavou a hlubokou tradicí, kterou temné hodinky představovaly. Období před Velikonocemi je časem pro ztišení, rozjímání závažnějších témat prostřednictvím Kristova utrpení, v lidovém prostředí vynášení „smrti“. Koresponduje s přírodou, jejíž „spánek“ a následné bouřlivé jarní probuzení je paralelou velikonočního Vzkříšení. Obě tyto roviny – božská i lidská – jsou součástí dnešního programu. Závažnost pašijových témat, která jsou nad lidské síly, jež přesahují lidský rozměr, zde představuje devět motet od renesančního autora **Loyseta Compèra**. Člověčímu rozměru přístupnější rozjímání přináší přírodní lyrika **Felixe Kadlinského**. Drobné barokní písničky dávají křehkému člověku možnost poznávat svého Stvořitele skrze jeho stvoření a Kristovo utrpení přesahující lidské síly zjemnit symbolikou kytic a nadějí obsaženou v jarní přírodě. Působivá symbolika zhášení svíci znázorňuje přicházející smrt a jediná hořící svíce představuje naději v nový život.

Beata Altior

PROGRAM KONCERTU

1. Nevěsta Ježíšova předce na svou lásku sobě stěžuje
Felix Kadlinský (1613–1675): Zdoroslavíček (1665)
2. No I. In nomine Jesu / Ve jménu Ježíšově
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
3. No II. Adoramus te, Christe / Klaníme se ti, Kriste
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
4. Na procházku z kratochvíle
Václav Karel Holan Rovenský (1644–1718), Capella regia musicalis (1693/4)
5. No III. Patris sapientia / Otcova moudrost, božská prozřetelnost
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
6. No IV. Hora prima / V hodině první Ježíš je veden před Piláta
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
7. Napomenutí hříšníka ku Pokání, aby Hrad srdce svého Kristu Pánu otevřel
Felix Kadlinský (1613–1675): Zdoroslavíček (1665)
8. No V. Crucifige, crucifige, crucifige, clamitant hora tertiarum /
Ukřižuj, ukřižuj, ukřižuj, volali v hodině třetí
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
9. No VI. Hora sexta / V hodině šesté Ježíš je přibit na kříž
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
10. Křesťanská duše vzbuzuje se ku povstání při oblevení svého zármutku
Felix Kadlinský (1613–1675): Zdoroslavíček (1665)
11. No VII. Hora nona / V hodině deváté Ježíš vydechl naposled
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
12. O kdo mi dá vod dosti / Slavíčku lesní ozdobo
Felix Kadlinský (1613–1675): Zdoroslavíček (1665)
13. No VIII. De cruce deponitur / Z kříže sňat v hodině večerní
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
14. Stabat Mater Dolorosa / Stála Matka bolestná
Adam Michna z Otradovic (1600–1676)
15. No IX. Hora completorii / Na sklonku dne byl pohřben
Loyset Compère (1445–1518): Officium de Cruce
16. Vzbuzení k poznání a k milování Stvořitele z věcí stvořených
Felix Kadlinský (1613–1675): Zdoroslavíček (1665)